

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

125 de ani de la înființare

ȘCOALA SUPERIOARĂ DE RĂZBOI DIN BUCUREȘTI (1889-1948) - (3)

Comandor (r) prof. Dr. Aurel PENTELESCU

Sediile (localurile) Școlii Superioare de Război

În principal, trei au fost localurile (sediile) în care au funcționat Școala Superioară de Război din București în cei aproape 60 de ani de existență: a) în anii 1889-1897, în localul din strada Știrbei Vodă; b) în anii 1897-1939, în localul din bulevardul Ion C. Brătianu, nr. 19 (azi bulevardul Nicolae Bălcescu, nr. 17-19); c) în anii 1939-1948, în localul din șoseaua Pandurilor, nr. 68-72⁵⁹.

Clădirea din strada Știrbei Vodă fusese ridicată în anii 1858-1861 cu destinația de a fi (și a fost) Spitalul Militar Central din București, la inițiativa doctorului Carol Davila, inspector general al Serviciului Sanitar al Armatei. Ulterior, Spitalul Militar Central s-a mutat unde se află și în prezent, aproape de Gara de Nord, fapt ce corespunde corect la cerințele nevoilor militare de transport prin C.F.R. După 24 de ani de funcționare, în iarna 1885, clădirea din strada Știrbei a ars, fiind părăsită până în anul 1893, când s-a restaurat pentru a adăposti: Comandamentul Corpului 2 Armată (la parter); Marele Stat Major (la primul etaj); Școala Superioară de Război (la etajul doi, aripa dinspre actuala stradă General C. Cristescu; 4 camere mari și 5 cămăruțe); Serviciul Geografic al Armatei; Comenduirea Garnizoanei București ș.a.⁶⁰.

Din toamna anului 1897 Școala Superioară de Război a fost mutată în localul din bulevardul I.C. Brătianu, nr. 19, unde a funcționat 42 de ani, până în decembrie 1939, la etajul al doilea. La etajul întâi al clădirii s-a mutat Marele Stat Major, iar la parter era biblioteca condusă de Nicolae Densușeanu (1846-1911), istoric (Dacia preistorică, 1913), membru corespondent al Academiei Române. Un etaj pentru doi ani de studii, cu promoții de câte 15-25 ofițeri-elevi, era relativ suficient pentru acea vreme, la început⁶¹.

De precizat că acea clădire din bulevardul I.C. Brătianu, nr.19 era fosta cazarmă a jandarmilor călări, construită în 1883, renovată complet în anul 1897; se încadra în arhitectura specifică epocii, fațada (cu 11 ferestre pe fiecare nivel) avea (și are!) armonia unei clădiri ce s-a impus în centrul Capitalei timp de peste un secol. Din motive ce ne scapă, clădirea nu poartă însemnul „Monument istoric”, fapt ce conduce cu ușurință la demolarea ei, ca atâtea alte imobile cu valoare istorică demolate, inclusiv după anul 1989, nu numai în timpul fostului regim.

Mai precizăm că în cei 42 de ani, 1897-1939, în clădirea (localul) Școlii Superioare de Război din actualul bulevard Nicolae Bălcescu, nr. 17-19, au învățat 38 de promoții de ofițeri ai Armatei Române, totalizând 1.521 ofițeri de stat major brevetati, unde spre exemplu, promoția a 21-a (1909-1911; 33 de ofițeri-elevi) a fost numită în epocă „Promoția de aur”, fiind cea dintâi promoție numeroasă (peste regula academică de 20 ofițeri), dată fiind pregătirea candidaților care nu au putut fi respinși la examenul de admitere. Colegi de promoție: viitori generali – Ion Antonescu, Nicolae Bolintineanu, Petre Cănciulescu, C. Căpleanu, Alexandru Gorski, Constantin Ilasievici, Ioan Sichițiu, Florea Țenescu ș.a.

Pe drept cuvânt, în 6 decembrie 1939, când Școala Superioară de Război s-a mutat în localul din șoseaua Pandurilor, s-au spus în discursurile celor prezenți despre localul din Bulevardul I.C. Brătianu nr.19, cuvinte încărcate de adevăr și emoție, precum: „Cu duioșie vom trece pe lângă vatra în care s-a călțit sufletul generației întregitoare de Neam!” Numai că, pentru generațiile de azi și chiar cele de după Al Doilea Război Mondial, pe zidurile clădirii niciun semn (placă de marmură, de bronz etc.) nu amintește că în acea clădire, în anii 1897-1939, a funcționat Școala Superioară de Război, cea mai înaltă instituție de învățământ academic militar din România și până după războiul din anii 1914-1918, singura de acest fel din sud-estul Europei⁶².

În circa trei ani de zile (1937-1939) localul din șoseaua Pandurilor a fost construit, permițând sărbătorirea semicentenarului în această clădire, cu adunarea festivă în Aula Magna, în prezența Regelui Carol al II-lea, al Marelui Voievod de Alba Iulia Mihai, a membrilor guvernului, a conducerii armatei, a unor foști ofițeri absolvenți, precum și a ofițerilor-elevi din promoția a 46-a (1938-1940) și a 47-a (1939-1941), în frunte cu corpul profesoral al școlii⁶³.

În cuvântarea sa, Regele Carol al II-lea a spus, între altele: „Inaugurarea acestui frumos locaș, care va oblädui de acum înainte Școala Superioară de Război, nu este numai inaugurarea unei clădiri, ci este, o nădăjduiesc, inaugurarea unei epoci în dezvoltarea învățământului superior al oștirii”⁶⁴. Iar generalul adjutant regal Paul Teodorescu în amintita Cuvântare-raport de la începutul festivităților în Aula Magna, afirma: „Școala Superioară de Război a pregătit până acum ofițeri de stat major cu caracter tactic. Această pregătire apare astăzi, în lumina războiului modern, ca unilaterală, sau numai ca o parte dintr-un tot, absolut indispensabil. Ea nu mai corespunde concepției noi a națiunii armate, a teritoriului mobilizat, a războiului tehnic și economic, într-un cuvânt al războiului integral”⁶⁵. Pentru a adăuga apoi: „Era timpul să ne adaptăm. De aceea, fără a mai pierde vreme, Școala, ascultând vocea progresului, prin Referatul nr. 2503 din 9 ianuarie 1937 a propus o nouă organizare adecvată concepției războiului modern, adică pe lângă secția de stat major existentă, unde se pregăteau ofițerii de stat major cu caracter tactic, să se creeze secția de stat major tehnic, din ofițeri ingineri și secția de stat major economic, din ofițeri de intendență sau de front, licențiați în științe economice”⁶⁶. În Cuvântarea-raport se preciza că deși ideea a fost însușită de Marele Stat Major nu s-a putut pune în aplicare din lipsa unui local adecvat. Ca urmare, noul local a fost un imperativ al vremurilor. Se concluziona: „Noua Școală nu reprezintă, cum s-ar crede poate, o zidire nouă; ea conturează o nouă concepție și deschide o nouă epocă în calea progresului în învățământul academic militar”⁶⁷. În chip evident, declanșarea și desfășurarea celui de-Al Doilea Război Mondial (1939-1945) a bulversat în mare măsură acest proiect realist și generos.

Desființarea Școlii Superioare de Război

În anii războiului, cursurile Școlii Superioare de Război din București nu au fost suspendate (greșeala din anii 1914-1918 nu a fost repetată!), ci doar de câteva ori întrerupte temporar sau scurtate. În anul 1944, în clădirea instituției a funcționat Misiunea Militară Germană pentru Armata de Uscat, în zilele de 24-25 august 1944 dându-se aici lupte grele de către unități ale Armatei Române.

De precizat că ofițerii-elevi, din promoțiile a 48-a (1940-1942) la a 51-a (1943-1945) au efectuat stagii pe front. Au căzut pe Câmpul de Onoare pe frontul de Est generalii Alexandru Ioanițiu, Cristu Cantuniari, Alexandru Pastia, care toți au fost absolvenți, profesori și comandanți ai școlii, precum și 12 căpitani ofițeri-elevi din promoțiile care au efectuat stagii pe front⁶⁸.

Procesul vertiginos de desființare a Armatei Regale Române și formarea armatei „de tip nou”, numită și „populară”, încheiat chiar în detalii, în primii zece ani postbelici (1945-1955), a inclus fără rezerve și instituțiile de învățământ producătoare de cadre militare, îndeosebi școlile de ofițeri, iar criteriile de selecționare erau după „originea socială sănătoasă”, adică provenind din familiile de muncitori sau de țărani fără avere⁶⁹. Școala Superioară de Război din București nu a fost scutită de un astfel de proces, supranumit „înnoitor”, când era, în esența sa, devastator. Sub raport juridic, dar și practic școala a fost desființată, pe motivul că era o „instituție învechită și depășită de mersul evenimentelor”⁷⁰. Mai întâi, în vara anului 1945, sub incidența Comisiei Aliate de Control (sovietică) efectivele școlii au fost drastic reduse. În raportul informativ către Marele Stat Major, comandantul școlii,

generalul V. Mihail raporta ca efective: 35 ofițeri cadre (1 comandant, 28 în învățământ, 8 în administrație) și 80 ofițeri-elevi (40 în anul I, 40 în anul II)⁷¹.

Prin Decretul nr.1803 din 29 august 1948 al Prezidiului Marii Adunări Naționale se stipula: „Art.1. Pentru pregătirea superioară și politică a cadrelor armatei se înființează Academia Militară”. În același decret se preciza: „Art.9. Actuala Școală Superioară de Război se desființează”⁷². Pentru ca în anul 1949, în perioada 12 iulie - 15 septembrie, să aibă loc procesul de organizare „pe baze noi” a Academiei Militare „cu concursul a trei militari sovietici, veniți special din U.R.S.S. în acest scop, de la trei Academii Militare sovietice și care în perioada (...) au pus bazele noii organizări a Academiei, după aceea a Academiiilor militare sovietice”⁷³.

Drept urmare, prin Decretul nr.371 din 14 septembrie 1949 al Prezidiului Marii Adunări Naționale, la București, se înființau, după modelul sovietic, patru academii militare: Academia Militară (de comandă și de stat major), Academia Militară Politică, Academia Tehnică Militară, Academia Spatelui Armatei, ca instituții de învățământ superior distincte, cu structuri organizatorice separate și localuri diferite⁷⁴.

În felul acesta, sub presiunea noului aliat, U.R.S.S., se încheia definitiv gloria unei instituții de învățământ militar superior de talie europeană, organizată după model european și care timp de șase decenii (1889-1948) a format elita Armatei Române moderne, cu participarea acesteia la cele două războaie mondiale ale secolului al XX-lea, Școala Superioară de Război din București. În toți acești ani, deviza și fapta acestei instituții de învățământ academic militar a fost: **Labor improbus annia vincit** (Munca dârză/stăruitoare învinge toate)⁷⁵.

În finalul acestei evocări aniversare îmi permit să fac observația că istoria Școlii Superioare de Război din București (1889-1948), instituție de învățământ militar superior unică, pe durata existenței sale, în societatea românească, în pofida unor produse istoriografice din epocă sau actuale, este departe de a fi fost scrisă, pe criterii riguroase sub raport istoric, dezvăluind multitudinea valențelor ce i-au asigurat reușita și faima în acea vreme. Un singur exemplu, semnificativ, în fond. Câți dintre cititorii de azi cunosc că profesorul universitar Dumitru Caracostea (1879-1964), istoric literar și folclorist român, membru al Academiei Române (corespondent: din 1936; titular: din 1938), a predat la Școala Superioară de Război la începutul veacului trecut, cât și ulterior, nu numai un curs de istoria literaturii naționale, ci și un curs, din 1919, de psihologia în legătură cu aspectele militare? Acest curs a fost alcătuit treptat, pe baza interviurilor luate ofițerilor-elevi și care, în 1922, a fost tipărit la Editura „Cartea Românească”, București, sub titlul *Aspectul psihologic al războiului* – primul tratat de acest gen în literatura română de specialitate – în care s-au analizat pe criterii științifice *Factorii sufletești ai înfrângerii*, precum și *Factorii sufletești ai victoriei*. Lucrarea nu a mai fost reeditată. Actualitatea multor idei și soluții practice oferite de text (134 pagini) o cer, ca realizare de seamă a instituției, alături de, să zicem, *Oameni reprezentativi în purtarea războaielor* sau *Stări sufletești în războaie* de N. Iorga.

Reiterăm ideea unor **plăci comemorative** pe fiecare din cele trei localuri în care a funcționat Școala Superioară de Război din București. Textul unor astfel de însemne ar putea fi: „În această clădire, în anii ... a funcționat/ Școala Superioară de Război din București/ (azi, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”),/ fondată în anul 1889”.

Evident, anii înscriși ar fi: 1889-1897 pentru localul din strada Știrbei Vodă; 1897-1939 pentru localul din actualul bulevard Nicolae Bălcescu, nr.17-19; 1939-1948 pentru localul din șoseaua Pandurilor. În felul acesta instituția de astăzi – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, ar arăta respectul cuvenit predecesoarei – Școala Superioară de Război din București. Doamne ajută!

Note

⁵⁹ Vezi pentru aceasta Aurel Pentelescu, *Localurile Școlii Superioare de Război din București*, în „Viața Armatei”, nr.6, 2000, pp.8-9; Aurel Pentelescu, *Festivitatea inaugurării [localului] Școlii Superioare de Război din București*, în „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române”, anul IV, nr.2-4/(14-16), 2001, pp.32-37. Articolul conține în anexe: Anexa nr.1. *Pergamentul zidit la temelia clădirii (localului) Școlii Superioare de Război la 1 noiembrie 1937*; Anexa nr.2. *Cuvântarea M.S. Regelui Carol al II-lea*

la inaugurarea noului local al Școlii Superioare de Război (6 decembrie 1939). Ambele texte sunt redactate integral după ziarul „Universul”.

⁶⁰ Date după general inginer Constantin Hârjeu, *Istoria armii geniuului* (1902); *Istoricul Școlii Superioare de Război, 1889-1939...*, p.93, p.126.

⁶¹ *Istoricul Școlii Superioare de Război, 1889-1939...*, p.126.

⁶² La centenarul instituției (1889-1989), cât și prin anii 1990-1994, s-a avansat această idee, fără a fi fost, din motive care ne scapă, pusă în aplicare.

⁶³ Vezi pentru aceasta *Istoricul Școlii Superioare de Război, 1889-1939...*, pp.425-444; Aurel Pentelescu, *Festivitatea inaugurării [localului] Școlii Superioare de Război din București*, în „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române”; anul IV, nr.2-4/(14-16), 2001, pp.32-37. Savantul Nicolae Iorga nu a fost prezent la festivitate fiind ocupat cu lucrările de finisare la clădirea nouă a Institutului de Istorie Universală ce avea să-i poarte numele. Arhitectul noului local al Școlii Superioare de Război: prof. Duiliu Marcu; constructori: Emil Prager, ambii personalități de primă mărime în domeniul lor de activitate, la acea dată.

⁶⁴ „Universul”, anul 56, nr.337, 8 decembrie 1939, p.1.

⁶⁵ *Idem*, p.7.

⁶⁶ *Ibidem*. Generalul adjutant regal Paul Teodorescu rămâne un ctitor și un vizionar pentru Școala Superioară de Război din București.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Aurel Pentelescu, *Istoricul Școlii Superioare de Război, (1889-1939). Repere cronologice*, în vol. *Cartea amintirilor absolvenților. O sută de promoții (1889-1995). Texte selectate*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994, p.527.

⁶⁹ Florin Șperlea, *De la Armata regală la armata populară. Sovietizarea armatei române (1948-1955)*, Editura Ziua, București, 2003, pp.121-146.

⁷⁰ Aurel Pentelescu, *Școala Superioară de Război (1889-1948). Repere cronologice...*, p. 528. Afirmație aflată în Expunere de motive (Generalul Emil Bodnăraș) la Decretul nr.1803 din 29 august 1948 al Prezidiului Marii Adunări Naționale ale R.P.R.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ *Ibidem*, p.529. Datele preluate după documente aflate în Arhivele Militare Române, Fondul Școala Superioară de Război, dosare din anii 1945-1948.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ Apud Virgiliu, *Georgica*, I, 145. „Omul a învins natura prin muncă, dar munca i-a fost impusă de nevoile vieții: *Labor omnia vicit/ Improbis et urgens duris in egestas*”. Vezi pentru aceasta vol. *Latine dicta. Citate și expresii latinești*, ed. Gh. Alexandrescu, Editura Albatros, București, 1992, p.113.